

VET and political regulations for the development of the European VET system, which serve as instruments of the EU soft policy built on the principle of subsidiarity, are characterized. The organizational foundations of cooperation in the EU in the field of VET, based on the principle of equal participation of all interested parties, are outlined. Current trends and prospects for the further development of European integration in the studied area for the next decade (until 2030) have been identified.

It has been established that VET is developing as an integral component of a single and integral European education area, cooperation in which is progressing more and more intensively in recent years, which is due to the importance of the VET for the socio-economic, technological, and ecological development of the region. This conclusion is confirmed by a wide range of political documents analyzed in the research, which define current trends and further prospects for the development of the VET until 2030. The following are the most relevant trends in the further development of cooperation in the field of VET: promotion of rapid adaptation of VET to changes in the labor market; developing the flexibility of educational programs and providing graduates with the opportunity to progress in the profession; transforming VET into a driving force of innovation and economic growth, preparing for the digital and green transition in professions that are in high demand; making lifelong learning and mobility a reality for all; developing VET quality assurance culture at the European, national and institutional levels.

Key words: vocational education and training (VET), cooperation, European Union, quality assurance, alternance/dual training, apprenticeship.

УДК 377

Юрій Христій

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

ORCID ID 0000-0003-1051-9378

DOI 10.24139/2312-5993/2023.04/428-436

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЄС ТА УКРАЇНИ У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті розкрито змістово-процесуальні особливості міжнародного співробітництва ЄС та України у сфері професійно-технічної освіти в умовах воєнного стану. Окреслено пріоритетні напрями міжнародної співпраці в межах проекту EU4Skills, до яких належить модернізація інфраструктури та обладнання вибраних закладів фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти й розробка нового змісту освітніх програм, професійний розвиток керівників та педагогічного персоналу досліджуваних закладів тощо. Наголошено на змінах, що відбулися в реалізації проекту після запровадження воєнного стану.

Ключові слова: міжнародне співробітництво, інтернаціоналізація, проекти, професійно-технічна освіта, Європейський Союз.

Постановка проблеми. Запровадження воєнного стану, спричиненого збройною агресією РФ проти України, зумовило перерозподіл фокусу в організації професійної та професійно-технічної освіти. Адже незаперечним є факт, що повоєнне відновлення країни

вимагатиме наявності значної кількості інноваційних кваліфікованих працівників, здатних швидко розв'язувати поставлені завдання в багатьох галузях народного господарства. У цьому контексті спостерігається активізація міжнародної співпраці нашої держави з державами-членами Європейського Союзу, зокрема в межах проєктів Еразмус+.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема міжнародного співробітництва в широкому контексті є предметом постійного інтересу з боку українських науковців (І. Бабець, П. Беленький, М. Бойченко, Н. Бойчук, А. Вірковська, О. Войтех, В. Заярна, О. Козенко, Р. Лук'янчук, Т. Оболенська, Ю. Овчаренко, Є. Паршутін, К. Пономар, Л. Пуховська, А. Сбруєва, О. Циркун та ін.), які досліджували політичну, економічну, правову, культурну, наукову й освітню галузі.

Однак, незважаючи на широку сукупність наукових робіт, присвячених проблемі міжнародного співробітництва, галузь професійної та професійно-технічної освіти поки що не дістала відповідної уваги.

Мета статті полягає в розкритті змістово-процесуальних особливостей міжнародного співробітництва ЄС та України у сфері професійно-технічної освіти в умовах воєнного стану.

Методи дослідження. Досягнення окресленої мети передбачало використання таких теоретичних загальнонаукових методів, як аналіз, синтез, порівняння, узагальнення з метою виявлення сучасного стану міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти; компаративний аналіз, що уможливив порівняння цільових пріоритетів та механізмів розвитку міжнародного співробітництва у сфері професійно-технічної освіти між країнами Європейського Союзу та Україною.

Виклад основного матеріалу. Переходячи до розгляду змістово-процесуальних особливостей міжнародного співробітництва ЄС та України у сфері професійно-технічної освіти в умовах воєнного стану, зауважимо, що нині в Україні діє програма підтримки реформ у галузі професійно-технічної освіти EU4Skills (2019-2023 pp.), найбільш активними учасниками якої є такі країни-члени ЄС як Німеччина, Фінляндія, Польща та Естонія. Загальний обсяг фінансування програми становить 58 мільйонів євро. Програма EU4Skills спрямована на модернізацію закладів фахової передвищої та професійної

(професійно-технічної) освіти, закупівлю обладнання, створення Центрів передового досвіду, навчання керівників шкіл та вчителів у семи пілотних областях: Чернівецькій, Львівській, Миколаївській, Полтавській, Рівненській, Вінницькій та Запорізькій (*EU programme “EU4Skills” supports Ukraine in reforming system of vocational education and training, 2019*). EU4Skills реалізується Німецьким товариством міжнародного співробітництва (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit – GIZ) та Кредитною спілкою для реконструкції (Kreditanstalt für Wiederaufbau – KfW).

Основними напрямками реалізації програми EU4Skills визначено модернізацію інфраструктури та обладнання вибраних закладів фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти й розробку нового змісту освітніх програм. Означені зміни спрямовані на допомогу випускникам і викладачам досягти відповідності вимогам ринку праці. Результатом чотирирічної програми має стати ефективна та прозора система управління фаховою передвищою та професійною (професійно-технічною) освітою, розробка нових стандартів та якісних освітніх програм і кваліфікацій.

Як зазначалося вище, серед напрямів реформування ПТО передбачено створення Центрів передового досвіду із сучасним обладнанням і технологіями для навчання. Означені центри мають стати лідерами в запровадженні та реалізації реформ і осередками кращих практик, які можна буде імплементувати в інших закладах фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти в межах всієї країни. Програма EU4Skills передбачає не лише підтримку у створенні центрів, а й активізацію залучення роботодавців до планування та організації освітнього процесу. Важливими складовими досліджуваної програми є також підготовка викладачів і керівників закладів фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти (*EU programme “EU4Skills” supports Ukraine in reforming system of vocational education and training, 2019*).

До початку війни 24 лютого 2022 року координувана Німецьким товариством міжнародного співробітництва (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit – GIZ) частина EU4Skills була організована у двох компонентах. Перший компонент стосувався створення підґрунтя для запровадження реформ у галузі фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти. Серед основних напрямів реалізації програми визначено надання підтримки в розробці відповідного

законодавства та планів дій, посилення координації на національному та регіональному рівнях, а також розробку рекомендацій щодо покращення фінансування та бюджетування досліджуваної галузі. Другий компонент був спрямований безпосередньо на реалізацію реформи ПТО на національному та регіональному рівнях у фокусних регіонах (*About EU4Skills*).

Запровадження воєнного стану в Україні, спричиненого повномасштабним вторгненням РФ, зумовило необхідність переформатування діяльності програми, координованої Німецьким товариством міжнародного співробітництва. Результатом означених адаптаційних заходів стало зосередження на таких основних завданнях:

- надання допомоги закладам ПТО, що виступають хабами для внутрішньо переміщених осіб: EU4Skills надає екстрену допомогу закладам ПТО в Україні, включаючи закупівлю ліжок, медичних та інших товарів першої необхідності. У той самий час програма допомагає хабам із організацією психосоціальної підтримки, догляду за дітьми та проведенням інших заходів;

- надання підтримки задля продовження навчання в закладах через онлайн-курси: заклади ПТО по всій Україні стикаються з проблемою, як продовжувати освіту та навчання в умовах війни. EU4Skills підтримує розробку онлайн-курсів і матеріалів, до яких учні мають доступ через онлайн-платформу МОН;

- надання підтримки закладам фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти у зміцненні їх спроможності задовольняти потреби в навичках у процесі відбудови України. Після війни попит на кваліфіковану робочу силу в таких галузях, як будівництво, соціальне забезпечення та інших відповідних секторах економіки, надзвичайно зростає. Щоб підтримати відбудову, EU4Skills планує проводити заходи, щоб допомогти МОН та іншим зацікавленим сторонам визначити й відповідно розвинути свій потенціал. Означена підтримка полягає в посиленні управлінської спроможності для планування на основі фактичних даних та проведення коротких курсів, які допоможуть здобувачам освіти, ВПО та вразливим групам набути або оновити навички у відповідних професіях (*About EU4Skills*).

До основних заходів, передбачених програмою EU4Skills у 2019-2023 рр., належать:

на національному рівні:

- надання підтримки в розробленні відповідного законодавства;
- підтримка Національного агентства кваліфікацій у розробці національної рамки кваліфікацій (NQF) для відповідних рівнів фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти, що відповідає Європейській рамці кваліфікацій (EQF) та реєстру кваліфікацій;
- розробка оптимізованого багатоканального механізму фінансування ПТО, що забезпечує ефективність фінансових асигнувань;
- упровадження профорієнтації в нові освітні стандарти Нової української школи;
- розробка нових освітніх і професійних стандартів, а також сучасних освітніх програм для закладів фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти;
- розробка структури для кваліфікаційних центрів для валідації формального, неформального та інформального навчання;
на регіональному рівні:
- розробка й підтримка реалізації регіональних стратегій і планів дій щодо функціонування систем ПТО;
- зміцнення рад закладів фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти, щоб зробити їх більш активними в розвитку регіонального сектору ПТО;
- запровадження методології інформаційної системи ринку праці та надання можливості місцевим зацікавленим сторонам збирати дані для прогнозування потреб ринку праці та планування подальшого розвитку сектору;
- організація навчання педагогічних працівників на засадах компетентнісного підходу задля отримання нових цифрових та м'яких навичок;
- проведення навчання без відриву від виробництва для викладачів та керівників закладів фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти, щоб уможливити професійно-технічну освіту, засновану на компетентнісному підході, орієнтовану на потреби ринку праці;
- розроблення пропозицій щодо механізмів фінансування та бюджету;

- запровадження системи професійної орієнтації та консультування з питань кар'єри (*About EU4Skills*).

Координатором третього компоненту програми EU4Skills виступає Кредитна спілка для реконструкції (Kreditanstalt für Wiederaufbau – KfW) через Український фонд соціальних інвестицій.

У межах даного компоненту реалізації досліджуваної програми передбачено створення сучасної інфраструктури ПТО, яка сприятиме підвищенню привабливості для здобувачів фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти. Проект має закласти основу для ефективної, орієнтованої на попит освіти, що озброює здобувачів навичками, яких потребує український ринок праці. Означений компонент програми спрямований на оновлення та модернізацію закладів ПТО й закупівлю обладнання.

Проектом передбачено реалізацію низки заходів:

- заходи, які забезпечують ранній вплив і видимість змін (Quick Win – «швидкі перемоги»);
- якісне оновлення інфраструктури обраних закладів фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти, у тому числі забезпечення сучасним навчальним обладнанням (там само).

Принагідно зауважимо, що корективою воєнного стану стало призупинення роботи проекту в деяких закладах ПТО через близькість їхнього розташування до лінії фронту або через те, що вони знаходяться на тимчасово окупованих територіях.

Крім детально розглянутої в даній публікації програми міжнародного співробітництва Європейського Союзу та України, спрямованого на підтримку реформ у галузі ПТО, означене співробітництво реалізується й через програма Європейського Союзу Erasmus+, спрямовану на підтримку освітнього, професійного та особистісного розвитку осіб у сфері освіти, навчання, молоді та спорту через навчання впродовж життя в Європі та за її межами. Програми Erasmus+ надають можливості для навчальної мобільності, реалізації проектів та налагодження партнерства, розробки освітньої політики та організації співпраці.

Після запровадження воєнного стану в Україні у 2022 р. п'ять провайдерів ПТО з України разом із 23 партнерами з 10 країн Європейського Союзу залучені до спільної реалізації двох проектів за напрямом «Розбудова потенціалу у сфері професійної освіти та

навчання» (Capacity Building in the Field of Vocational Education and Training).

Такими проєктами стали «За межі Європи з мікрокредитами» (Beyond Europe with Micro-credentials – BEM) та «Партнерство професійно-технічної освіти для зеленої та розумної електроенергії в будівлях» (VET partnership for Green and Smart Electricity in Buildings). Означені проєкти зосереджені на модернізації освітніх програм, розвитку мікрокредитів та зміцненні інтернаціоналізації в закладах (*National Erasmus+ Office in Ukraine. Capacity building in the field of vocational education and training winners 2022: Ukraine*).

Основна увага проєкту BEM зосереджена на передачі досвіду європейської кредитної системи професійної освіти (European credit system for vocational education and training – ECVET) для розробки мікрокредитів. Мета полягає в тому, щоб вони були відображені в країнах, що не є членами ЄС, і були адаптовані до відповідної ситуації на місцях. Проєкт стартував 1 січня 2023 року і розрахований на три роки.

Мікрокредити використовуються для розвитку навичок, які відповідають вимогам ринку праці. Їх зміст впливає з потреб вибраних секторів у країнах і складається під час консультацій із регіональними компаніями. Мікрокредити також націлені на групи осіб, які раніше лише незначною мірою були охоплені системами освіти (наприклад, учні в структурно слабких регіонах, батьки-одинаки, некваліфіковані працівники, особи, які потребують підтримки, біженці). Мікрокредити BEM можуть бути використані в початковій та безперервній професійно-технічній освіті, як додаткові кваліфікації або як доказ навчання, отриманого неформальним шляхом. План передбачає розробку від 10 до 12 мікрокредитів для кожної країни. Після створення мікрокредити будуть відображені в багатомовному «Банку навичок», яким керують у Норвегії. Це також дасть їм європейську додану вартість і дозволить перейти в інші країни або інші сектори (*Beyond Europe With Micro-Credentials*).

Проєкт «Партнерство професійно-технічної освіти для зеленої та розумної електроенергії в будівлях» має на меті надати національним провайдерам ПТО індивідуальні рішення, навчальні матеріали, тематичні дослідження, інструменти та рекомендації, які дозволять їм оновити свою практику та навчальні програми, щоб задовольнити потреби у кваліфікованих працівниках на ринку праці у сфері

будівництва та відновлюваної енергетики (*VET partnership for Green and Smart Electricity in Buildings*).

У 2023 р. ще один проєкт для провайдерів фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти, спрямований на розвиток потенціалу в галузі ПТО, отримав фінансування від Європейського Союзу за програмою Erasmus+.

Відібраний для фінансування проєкт «Розбудова потенціалу горизонтальної ПТО для інтернаціоналізації та модернізації, включаючи інновації, цифровізацію та сталість шляхом трансферу методології й обміну кращими практиками» має бути реалізовано спільно організаціями з Латвії, Італії та України. Українським партнером проєкту став Волинський фаховий коледж Національного університету харчових технологій (*National Erasmus+ Office in Ukraine. Capacity building in the field of vocational education and training winners 2023: Ukraine*). Українські організації у процесі міжнародного співробітництва мають нагоду скористатися досвідом європейських партнерів і розширити свій потенціал для впровадження реформ у сфері ПТО.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Аналіз програм міжнародного співробітництва Європейського Союзу та України у сфері професійно-технічної освіти дозволив констатувати, що їх провідна мета полягає в реформуванні національного законодавства в досліджуваній галузі, розроблення інноваційних програм підготовки фахівців ПТО на засадах компетентнісного підходу, оновлення інфраструктури закладів фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти, а також професійний розвиток керівників і викладачів. В умовах воєнного стану відбулося певне переформатування змістово-процесуальних засад міжнародного співробітництва вбік надання підтримки соціально незахищеним категоріям населення й перетворення закладів ПТО на хаби цієї підтримки, припинення дії деяких програм у прифронтових громадах та на тимчасово окупованих територіях, водночас залишилися без змін окреслені вище цільові пріоритети.

ЛІТЕРАТУРА

About EU4Skills. Retrieved from: <https://eu4skills.info/en/pro-eu4skills/>.

Beyond Europe with Micro-Credentials. Retrieved from: <https://skillstools.eu/bem/#:~:text=The%20main%20focus%20of%20the,respective%20situation%20on%20the%20ground>.

EU programme "EU4Skills" supports Ukraine in reforming system of vocational education and training (2019). Retrieved from:

<https://mon.gov.ua/eng/news/eu-programme-eu4skills-supports-ukraine-reforming-system-vocational-education-and-training>.

National Erasmus+ Office in Ukraine. Capacity building in the field of vocational education and training winners 2022: Ukraine. Retrieved from:

<https://erasmusplus.org.ua/en/news/two-new-projects-for-vocational-education-and-training-vet-providers-under-eu-funded-erasmus-programme/>

National Erasmus+ Office in Ukraine. Capacity building in the field of vocational education and training winners 2023: Ukraine. Retrieved from:

<https://erasmusplus.org.ua/en/news/one-new-project-for-vocational-education-and-training-vet-providers-under-eu-funded-erasmus-programme/>.

VET partnership for Green and Smart Electricity in Buildings. Retrieved from:

<https://vet4gseb.eu/#:~:text=%E2%80%9CVET%20partnership%20For%20Green%20and,training%20practices%20and%20programs%20in>.

SUMMARY

Khrystii Yurii. International cooperation of the EU and Ukraine in the field of vocational education and training under the conditions of martial law.

The article reveals the content and procedural features of international cooperation between the EU and Ukraine in the field of vocational education and training under martial law. The priority directions of international cooperation within the EU4Skills project are outlined, which include the modernization of infrastructure and equipment of selected institutions of professional higher and vocational (vocational and technical) education and the development of new content of educational programs, professional development of managers and teaching staff of the institutions under study, etc. Emphasis is placed on the changes that took place in the implementation of the project after the introduction of martial law.

The analysis of the international cooperation programs of the European Union and Ukraine in the field of vocational education and training made it possible to state that their main goal is to reform national legislation in the field under study, to develop innovative training programs for VET specialists based on the competence approach, to update the infrastructure of professional higher and vocational (vocational and technical) education, as well as professional development of managers and teachers. In the conditions of martial law, there was a certain reformatting of the content and procedural foundations of international cooperation towards the provision of support to socially vulnerable categories of the population and the transformation of VET institutions into hubs of this support, the termination of some programs in front-line communities and in temporarily occupied territories, while the target priorities outlined above remained unchanged.

Key words: international cooperation, internationalization, projects, professional and technical education, European Union.